

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TRONG TRƯỜNG TIỂU HỌC HIỆN NAY: THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

HUYỀN NGỌC MỸ LINH^(*)

TÓM TẮT: *Bậc tiểu học là bậc học nền tảng của hệ thống giáo dục quốc dân. Vì thế, giáo dục đạo đức cho học sinh ngay từ bậc tiểu học là vô cùng quan trọng. Hiện nay, chương trình giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học chưa được chú trọng. Các nội dung và hình thức tổ chức chưa phong phú. Quản lý công tác giáo dục đạo đức trong nhà trường chưa thực sự được quan tâm. Bài báo trình bày một số kết quả nghiên cứu thực trạng công tác giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học trên địa bàn Quận Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh, từ đó đề xuất một số giải pháp quản lý công tác giáo dục đạo đức cho học sinh nhằm nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện.*

Từ khóa: *giáo dục đạo đức, thực trạng giáo dục đạo đức, giải pháp, hành vi đạo đức.*

ABSTRACT: *Primary education is the foundation of education level national education system. Thus, moral education for students from elementary school is extremely important. Currently, the moral education program for elementary school students has not been focused. The content and form of organization is not rich. Manage the work of moral education in schools has not really been interested. This paper presents the results of research the situation of moral education for primary school students in the district of Thu Duc, Ho Chi Minh City, which proposes a number of solutions to manage the work of moral education students in order to improve the quality of comprehensive education.*

Key words: *moral education, situation of moral education, solution, ethical behavior.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Từ xưa cho đến nay, vai trò, tác động của nhà trường đối với công tác giáo dục học sinh là vấn đề luôn được sự quan tâm của xã hội. Nhà trường không chỉ dạy kiến thức mà còn giáo dục phẩm chất, hình thành nhân cách cho con người. Nhà trường có vai trò quan trọng trong việc dạy chữ, dạy người. Dạy người là dạy cho trẻ cách ứng xử phù hợp với mọi tình huống giao tiếp xã hội, được xã hội chấp nhận theo thuần phong mỹ tục của dân tộc mà thực chất chính là giáo dục đạo đức cho thế hệ trẻ. Tuy nhiên, giáo dục nói chung và giáo dục đạo đức nói riêng trong nhà trường hiện nay đang còn nhiều bất cập, yếu kém dẫn đến còn “nhiều biểu hiện xuống cấp về đạo đức, lối sống gây bức

xúc trong xã hội” (Nghị quyết XII), đòi hỏi phải có những giải pháp mới mẻ, thiết thực.

Khảo sát thực trạng công tác quản lý giáo dục đạo đức cho học sinh tại một số trường trên địa bàn Quận Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh, chúng tôi thu được một số kết quả và từ đó đề xuất một vài giải pháp trong việc giáo dục đạo đức cho học sinh phổ thông, đặc biệt đối với học sinh tiểu học trong giai đoạn hiện nay.

2. THỰC TRẠNG CÔNG TÁC GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TRONG NHÀ TRƯỜNG TIỂU HỌC HIỆN NAY

Công tác giáo dục đạo đức cho học sinh hiện nay ở nước ta đang bị chỉ trích từ nhiều phía của dư luận xã hội như: báo chí, các

^(*)Thạc sĩ. Trường Tiểu học Nguyễn Văn Nờ, Quận Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh.

bậc cha mẹ học sinh, các nhà khoa học, trong nhiều hội thảo, hội nghị.

Một thực tế là, công tác giáo dục đạo đức ở nhà trường tiểu học hiện nay hầu như chỉ thuần túy với một hình thức duy nhất là “lên lớp” theo thời khóa biểu hàng tuần. Cách dạy học thì theo phương pháp truyền thống, cổ điển “thầy đọc trò chép”; nghĩa là kiểu truyền thụ một chiều từ giáo viên đến học sinh với hoạt động chính là ghi chép, học thuộc lòng và trả bài theo những khuôn thước định sẵn.

Về nội dung các bài học giáo dục đạo đức thì hầu như không đáp ứng được mục tiêu giáo dục. Học sinh phải học thuộc những bài rất xa rời thực tế cuộc sống của một đứa trẻ mà phạm vi hoạt động chỉ bó hẹp trong

gia đình và lớp học. Ví dụ học sinh lớp 3 được học bài “Đoàn kết với thiếu nhi quốc tế”, học sinh lớp 5 được học bài “Tìm hiểu về Liên hiệp quốc”,...

Để tìm hiểu thực trạng quản lý hoạt động giáo dục đạo đức cho học sinh, chúng tôi đã tiến hành điều tra khảo sát tại 6 trường tiểu học trên địa bàn quận Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh. Tổng số khách thể được khảo sát là 469 người. Trong đó, số cán bộ quản lý là 18 người, số giáo viên là 171 người, số học sinh là 280, kết quả như sau:

2.1. Thái độ của học sinh về một số quan niệm và giá trị đạo đức

Kết quả điều tra thái độ của học sinh về một số quan niệm và giá trị đạo đức được trình bày ở Bảng 1.

Bảng 1: Thái độ của học sinh về một số quan niệm và giá trị đạo đức

Nội dung	Thái độ					ĐTB
	Hoàn toàn không đồng ý	Không đồng ý	Phân vân	Đồng ý	Hoàn toàn đồng ý	
	%	%	%	%	%	
1. Ai có thân người ấy lo	35,7	45,4	11,4	4,6	2,9	4,06
2. Tài năng quan trọng hơn đạo đức	37,3	48,0	12,5	0,7	1,4	4,19
3. Coi trọng cả tài lẫn đức	0,7	4,7	2,2	33,9	58,5	4,45
4. Học sinh cần phải thường xuyên tu dưỡng và được giáo dục đạo đức	1,8	1,1	2,5	21,6	73,0	4,63
5. Học sinh không cần tu dưỡng và rèn luyện đạo đức	68,6	26,0	1,4	1,4	2,5	4,57
6. Văn hay chữ tốt không bằng học dốt lắm tiền	48,7	34,7	9,7	3,6	3,2	4,22
7. Tôn trọng lễ phép với người hơn tuổi	2,9	1,4	1,8	34,8	59,1	4,46
8. Làm việc theo lương tâm sẽ bị thua thiệt	30,6	41,7	22,3	2,9	2,5	3,95

Kết quả cho thấy đa số các em có nhận thức đúng về các quan niệm, giá trị đạo đức.

Tuy nhiên vẫn còn không ít học sinh có quan điểm lệch lạc như: không coi trọng đạo đức

(2,1%); ích kỷ, chỉ biết đến bản thân mình (7,5%); cho là không cần tu dưỡng rèn luyện đạo đức (4,9%),... Chúng tôi nhận thấy thái độ như trên sẽ ít nhiều ảnh hưởng đến hoạt động giáo dục đạo đức cũng như việc quản lý hoạt động này ở các trường. Vì thế, vấn đề thái độ của học sinh đối với những quan niệm, giá trị đạo đức cần được lưu tâm nhiều

hơn và cần có biện pháp tác động tích cực cho các em để công tác giáo dục đạo đức có hiệu quả hơn.

2.2. Thực trạng hành vi đạo đức của học sinh

Kết quả điều tra hành vi đạo đức của học sinh được trình bày ở Bảng 2.

Bảng 2: Mức độ thực hiện hành vi đạo đức của học sinh

Hành vi	Mức độ thực hiện				Điểm trung bình	Hạng
	Chưa bao giờ	Ít khi	Thỉnh thoảng	Thường xuyên		
	%	%	%	%		
1. Đi học trễ giờ	10,5	26,6	46,4	16,5	2,69	3
2. Mặc đồng phục không đúng quy định	11,5	22,8	46,8	19,0	2,73	2
3. Nói chuyện làm mất trật tự trong giờ học	2,2	17,2	37,6	43,0	3,21	1
4. Gian lận trong kiểm tra, thi	15,7	36,1	37,1	11,1	2,44	5
5. Trốn tiết	24,8	37,7	33,1	4,4	2,17	7
6. Nói tục, chửi thề	14,7	33,1	31,5	20,8	2,58	4
7. Vô lễ với thầy cô	28,0	35,9	30,4	5,6	2,14	8
8. Gây gổ, đánh nhau	20,0	36,9	36,5	6,7	2,30	6
9. Hút thuốc lá, uống rượu, bia	39,5	35,5	20,2	4,8	1,90	9
10. Vi phạm pháp luật	58,7	30,4	10,1	0,8	1,53	10

Kết quả khảo sát cho thấy mức độ vi phạm nội quy của học sinh thể hiện khá nhiều ở các mặt, trong đó nhiều hành vi có tỷ lệ vi phạm khá cao, đáng báo động đó là những hành vi thể hiện phẩm chất đạo đức của học sinh như: gian lận trong kiểm tra, thi cử (thỉnh thoảng là 37,1% và thường xuyên là 11,1%), nói tục, chửi thề (thỉnh thoảng là 31,5% và thường xuyên là 20,8%), vô lễ với thầy cô (thỉnh thoảng là 30,4% và thường xuyên là 5,6%), gây gổ, đánh nhau (thỉnh thoảng là 36,5% và thường xuyên là 6,7%).

2.3. Thực trạng áp dụng các hình thức, phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh

2.3.1. Về các hình thức giáo dục đạo đức cho học sinh

Hiện nay hình thức giáo dục đạo đức cho học sinh trong nhà trường được áp dụng thường xuyên nhất là thông qua tiết sinh hoạt dưới cờ hàng tuần có sự tuyên truyền, giáo dục của ban giám hiệu hoặc phụ trách Đội với những nội dung như: đánh giá chuyên cần, học tập, nhắc nhở nề nếp,... Kế đến là giáo dục đạo đức thông qua bài giảng của các môn học có sự hướng dẫn của giáo viên bộ môn theo nội dung bài học và một số nội dung tích hợp các chủ điểm giáo dục như: giáo dục an toàn giao thông, bảo vệ môi trường, chủ quyền biển đảo,... thông qua tiết sinh hoạt chủ nhiệm lớp dưới sự quản lý

của giáo viên chủ nhiệm. Hầu như không còn hình thức khác, hoặc chỉ tổ chức ở mức thỉnh thoảng, thậm chí là không có, chẳng hạn như hình thức hoạt động từ thiện, xã hội. Như vậy, việc áp dụng các hình thức giáo dục đạo đức cho học sinh, chưa có các hình thức phong phú, đa dạng, phù hợp với mục tiêu và đối tượng.

2.3.2. Về các phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh

Kết quả khảo sát việc áp dụng các phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh trong nhà trường, cho thấy nhóm các phương pháp giáo dục được giáo viên sử dụng thường xuyên nhất là *tập luyện thói quen* qua việc thực hiện các hoạt động nhất định một cách đều đặn như xếp hàng, mặc đồng phục... kế đó là *thi đua* qua việc chấm điểm các tiêu chí về nề nếp, chuyên cần, học tập và *giảng giải*: giải thích, chứng minh các vấn đề về đạo đức. Phương pháp được đánh giá ít sử dụng thường xuyên là *rèn luyện*, giáo viên rất ít tổ chức các loại hình hoạt động để học sinh trải nghiệm. Như vậy, chưa có sự đồng bộ cao trong việc áp dụng các phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh ở các trường.

Tóm lại, mức độ sử dụng các hình thức và phương pháp giáo dục đạo đức cho học sinh ở các trường chưa thật đồng bộ. Vì thế, hiệu trưởng cần có các biện pháp bồi dưỡng cho giáo viên và khuyến khích đa dạng các hình thức và phương pháp giáo dục cho học sinh nhằm thực hiện tốt các mục tiêu giáo dục. Điều cần nhấn mạnh ở đây là hình thức đơn điệu và phương pháp dạy học thụ động như thế ngày nay đã không còn sử dụng ở nhiều nước trong khu vực và trên thế giới. Hơn 2000 năm trước, Khổng Tử (551 – 479 TCN) đã nói: “Những gì tôi nghe, tôi sẽ quên. Những gì tôi thấy, tôi sẽ nhớ. Những gì tôi làm, tôi sẽ hiểu”. Nhà triết học Hy Lạp Socrate (470 – 399 TCN) cũng nêu quan điểm: “Người ta phải học bằng cách làm một

việc gì đó; với những điều bạn nghĩ là mình biết, bạn sẽ thấy không chắc chắn cho đến khi làm nó”. Có thể nói, những tư tưởng giáo dục của các nhà giáo dục, các nhà triết học thời cổ đại có thể được coi là cơ sở đầu tiên của việc học qua trải nghiệm. Tư tưởng này thực sự được đưa vào giáo dục hiện đại từ những năm đầu của thế kỷ XX. Năm 1902, tại Mỹ, “câu lạc bộ trồng ngô” đầu tiên dành cho học sinh được thành lập với mục đích dạy cho trẻ thực hành trồng ngô, ứng dụng kỹ thuật nông nghiệp thông qua trải nghiệm các công việc thực tế của nhà nông từ gieo trồng, chăm sóc đến thu hoạch ngô. Năm 1907, tại Anh, học qua trải nghiệm được tổ chức thông qua phong trào “Hướng đạo sinh” với các hoạt động trải nghiệm như cắm trại, kỹ năng sống trong rừng... Cho đến năm 1977, học qua trải nghiệm đã chính thức được thừa nhận bằng văn bản và được tuyên bố rộng rãi khi Hiệp hội giáo dục trải nghiệm được thành lập.

Ở nước ta, những quan điểm đổi mới giáo dục và đào tạo cũng đã đề cập đến điều này như: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học; khắc phục lối truyền thụ kiến thức áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kỹ năng, phát triển năng lực. Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học”. Do đó, các nhà giáo, các nhà quản lý trường học cần tích cực tìm kiếm các giải pháp phong phú, đa dạng phù hợp với mục tiêu, phương pháp giáo dục và phù hợp với đặc trưng của hoạt động giáo dục đạo đức cho học sinh.

3. MỘT SỐ GIẢI PHÁP VỀ CÔNG TÁC GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TRONG NHÀ TRƯỜNG HIỆN NAY

3.1. *Nội dung giáo dục đạo đức phải được xác định dựa trên cơ sở tâm lý học.* Từ góc độ tâm lý giáo dục, vấn đề giáo dục đạo đức cho học sinh phải được hiểu là một quá trình có tính hệ thống từ thái độ, hành vi, kỹ năng ứng xử sao cho phù hợp với thuần phong mỹ tục của con người Việt Nam.

3.2. *Nội dung giáo dục đạo đức trong nhà trường phải có tính định hướng và hướng dẫn học sinh thực hành các kỹ năng giao tiếp trong các tình huống ngoài trường học.* Nhà trường phổ thông là nơi cung cấp chủ yếu cho học sinh các kiến thức và kỹ năng sống cơ bản từ nhiều thế hệ trước để lại. Học sinh học qua phổ thông đã nắm được các kiến thức và kỹ năng đó, đồng thời phải biết áp dụng vào cuộc sống hiện tại. Do đó, nội dung giáo dục đạo đức phải được “gói” trong môn học kỹ năng sống. Môn học kỹ năng sống cung cấp, huấn luyện cho học sinh nhiều kiến thức và kỹ năng làm việc, ứng xử giao tiếp trong cuộc sống thường nhật. Những kiến thức và kỹ năng sống mà học sinh được hình thành từ nhà trường luôn là nền tảng cơ bản để học sinh vận dụng vào các tình huống trong gia đình, nhà trường và cộng đồng nơi cư trú.

3.3. *Nội dung giáo dục đạo đức trong trường học phổ thông cần phải được biên soạn theo hướng hình thành thái độ đối xử và phong cách sống của học sinh.* Quan trọng nhất là tính thực tiễn của nội dung chương trình môn giáo dục đạo đức. Yêu cầu này đặt ra hàng loạt vấn đề đối với việc thiết kế nội dung giáo dục đạo đức cho học sinh như: Sau khi nắm được các nội dung môn học trong chương trình giáo dục đạo đức, học sinh có ứng dụng được vào các tình huống giao tiếp xã hội hay không? Liên quan đến vấn đề này, chuẩn đánh giá đạo đức cho học sinh phải được thiết kế như thế nào là phù

hợp? Học sinh đạt kết quả học tập cao trong môn giáo dục đạo đức có mối tương quan với học sinh có đạo đức tốt biểu hiện qua các hành vi, thái độ ứng xử hay không? Như vậy, đối với nội dung chương trình giáo dục đạo đức cho học sinh phổ thông thay vì thiên về hàn lâm học thuật như hiện nay, trong tương lai cần phải được “mô đun hóa” thành những kỹ năng sống, kỹ năng ứng xử trong xã hội.

3.4. *Bồi dưỡng nhận thức, nâng cao năng lực tổ chức giáo dục đạo đức trong đội ngũ giáo viên và các lực lượng tham gia giáo dục đạo đức cho học sinh.*

Ban giám hiệu nhà trường phải quán triệt sâu sắc mục tiêu giáo dục, nâng cao tinh thần trách nhiệm của các tổ chức và cá nhân trong giáo dục đạo đức cho học sinh. Bí thư chi bộ, hiệu trưởng nhà trường có vai trò chính trong việc xây dựng kế hoạch tuyên truyền, bồi dưỡng, nâng cao nhận thức về giáo dục đạo đức, rèn luyện nhân cách cho học sinh. Giáo viên chủ nhiệm phải nắm rõ quan điểm của Đảng, của Nhà nước, của ngành về giáo dục đạo đức cho học sinh nhằm đạt được mục tiêu giáo dục và đáp ứng được yêu cầu của xã hội. Đội ngũ giáo viên cần nhận thức rõ vai trò và trách nhiệm của mình trong hoạt động giáo dục đạo đức và rèn luyện đạo đức học sinh.

Cần tổ chức hướng dẫn và bồi dưỡng đội ngũ giáo viên về kỹ năng xây dựng kế hoạch chủ nhiệm; hướng dẫn phương pháp tổ chức các buổi sinh hoạt tập thể, kỹ năng tổ chức các hoạt động ngoài giờ lên lớp, kỹ năng tổ chức hoạt động tập thể cho giáo viên; hướng dẫn giáo viên chủ nhiệm phương pháp xây dựng đội ngũ cán bộ lớp. Tổ chức các buổi hội thảo về hoạt động giáo dục đạo đức học sinh cho toàn thể giáo viên trong trường. Bồi dưỡng kỹ năng, phương pháp phối hợp giáo dục đạo đức giữa giáo viên chủ nhiệm, tổ chức Đội, cha mẹ học sinh....

Cần tổ chức các hoạt động ngoại khoá, các phong trào thi đua, nhắc nhở cán bộ giáo viên ý thức trách nhiệm giáo dục đạo đức học sinh và phối hợp các lực lượng liên quan để giáo dục đạo đức học sinh. Tuyên truyền cho cha mẹ học sinh về vai trò, vị trí của gia đình đối với hoạt động giáo dục đạo đức học sinh.

3.5. Giáo dục đạo đức trong nhà trường cần gắn liền với hoạt động trải nghiệm sáng tạo. Một trong những giải pháp góp phần nâng cao chất lượng dạy học theo dự thảo chương trình giáo dục phổ thông mới sau năm 2015 là tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong dạy học. Hoạt động trải nghiệm sáng tạo là hình thức gắn học tập với thực tiễn, gắn giáo dục trong nhà trường với giáo dục ngoài xã hội, “phá vỡ” không gian lớp học, đồng thời có sự tham gia của nhiều nguồn lực xã hội vào quá trình giáo dục. Đây là một hình thức tổ chức dạy học tạo điều kiện cho học sinh có những trải nghiệm khám phá mới mẻ, qua đó góp phần hình thành các kỹ năng trong thực tiễn, làm phát triển năng lực người học. Như vậy, việc đưa hoạt động giáo dục trải nghiệm vào chương trình sẽ làm ảnh hưởng rõ rệt đến công tác giáo dục đạo đức của học sinh trong nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2007), *Điều lệ Trường tiểu học*, Ban hành kèm theo Thông tư số 41/2010/TT-BGDĐT ngày 30/12/2010 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.
2. Sở Giáo dục và Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh (2007). Tài liệu Hội thảo “*Nâng cao chất lượng giáo dục đạo đức trong nhà trường*”.

Ngày nhận bài: 19/01/2017. Ngày biên tập xong: 08/3/2017. Duyệt đăng: 24/3/2017

4. KẾT LUẬN

Khảo sát thực trạng công tác quản lý giáo dục đạo đức cho học sinh tiểu học trên địa bàn quận Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay, chúng tôi thu được một số kết quả. Từ đó đề xuất một vài giải pháp liên quan đến công tác giáo dục đạo đức cho học sinh phổ thông, nhất là đối với học sinh tiểu học như: cần xây dựng nội dung giáo dục đạo đức trên cơ sở tâm lý người học; nội dung giáo dục đạo đức trong nhà trường phải có tính định hướng và chú trọng thực hành các kỹ năng giao tiếp theo hướng hình thành thái độ đối xử và phong cách sống của học sinh; tăng cường công tác bồi dưỡng nhận thức, nâng cao năng lực tổ chức giáo dục đạo đức cho đội ngũ giáo viên và các lực lượng tham gia giáo dục đạo đức học sinh. Đặc biệt là giáo dục đạo đức trong nhà trường cần gắn liền với hoạt động trải nghiệm sáng tạo; học qua trải nghiệm ngày nay đang được đẩy mạnh triển khai trên phạm vi toàn thế giới và được nhìn nhận như là một triển vọng tương lai tươi sáng cho giáo dục toàn cầu trong những thập kỷ tiếp theo.